

FENOMENUL ARTISTIC ION DRUȚĂ ÎN DATE NECUNOSCUTE (partea I)

Acad. Mihail DOLGAN

THE ARTISTIC PHENOMENON ION DRUTA IN THE UNKNOWN DATA.

The opera of Ion Druta consisted from stories and novels, dramas, sketches, publicism, has been translated into over than 35 foreign languages: into absolutely all languages from ex URSS, principal foreign languages in Europe and America: French, German, English, Spanish, Italian, Polish, Czech, Slovak, Bulgarian, Finnish, Swedish. Drutian's opera "Casa mare" had been played in over than 100 theatres world side. Author encloses in his academic speech unknown data, comments, references, impressions of experts in literature and dramaturgy from different countries about opera of Ion Druta.

„Rostirea adevărului nu trebuie să supere,
nici să rușineze”

Cinstită asistentă! Anul 2008 este declarat de către Parlamentul și Guvernul Republicii Moldova *Anul Ion Druță* – Ion Druță, Scriitor al Poporului, Ion Druță, academician a două academii naționale, Ion Druță, scriitorul preferat al tuturor cititorilor de la noi – de la plugar până la academician, de la vladică până la opincă, cum se zice. Mai mult chiar, milioane de cititori din alte țări ne descoperă și ne cunosc Moldova, ne prețuiesc și ne admiră, în primul rând, prin romanele și dramele răvășitoare ale lui Ion Druță. Însuși președintele republicii, când i-a ajuns cuțitul la os, cum zicea el, a trebuit să se consulte asupra stării social-politice din țară doar cu Ion Druță, printr-o scrisoare deschisă din 2002, solicitându-i sfaturile de rigoare, ca unui înțelept al înțelepților. Și le-a obținut, aceste sfaturi, de la bardul de la Horodiște, tot pe calea unei scrisori deschise, intitulată semnificativ de problematic: „*Dolarul înlocuiește Constituția*” (vezi *Moldova suverană* din 14 martie 2002).

Mihail Gorbaciov, părintele „perestroicii” și al „transparenței”, ținea să-l aibă în escorta sa, prezen-

tându-l, când pleca în delegații, drept „**cel mai mare scriitor clasic în viață**”. Iar criticul Ion Ciocanu, un exeget cu nume în domeniul romanului, susține că „în contextul literaturii moldovenești contemporane Ion Druță deține locul unui *rege* al prozei” (vezi: *Druțiana*, 1990, p. 52). Cunoscutul prozator Vladimir Beșleagă, în cadrul unei serate omagiale din 2 septembrie 1988 de la Casa Scriitorilor, îi fixează astfel locul lui Ion Druță în evoluția literaturii naționale în genere în perioada postbelică: „Consider că întreaga literatură și proză, și dramaturgie, și publicistică, și chiar poezie, căci Druță este un poet, în primul rând, s-a dezvoltat sub semnul lui Ion Druță. (Ceea ce a fost mai autentic, mai veritabil, ceea ce a fost de înaltă valoare). Descoperirile mari, în expresia artistică, făcute de Ion Druță s-au reflectat asupra fiecăruia dintre noi, dintre scriitorii mai tineri și mai vârstnici. Aș spune chiar și asupra literaturii pentru copii...” (vezi: *Druțiana*, 1990, p. 111). În timp ce poetul și actorul bucureștean Arcadie Donos, îngrijitorul primei ediții a antologiei poezilor moldoveni apărută la București, l-a caracterizat pe Druță ca pe „un mare scriitor, nu numai al țării sale, ci al lumii întregi”, accentuând că Druță este un clasic în viață (tot acolo, p. 138).

Ați înțeles, desigur, că *Anul Ion Druță* este, în realitate, *anul nostru*, anul nemuritoareii vițe de moldoveni, care, trecând prin Creangă și Eminescu, prin Cantemir și Neculce, se trage încă de la Ștefan cel Mare și Sfânt. E anul în care ne simțim mai în toată plenitudinea și mai în adâncime identitatea istorică națională, cu poezia și înțelepciunea ei, cu tradițiile și spiritualitatea-i de mare rezistență, cu tot ce are neamul nostru mai împovărat de bunătate și adevăr, mai frumos și mai sacru, cu „bisericele albe” și „casa mare” a sufletului, cu doinele și cu „frunzele de dor” pe buze, cu spiritul *Mioriței* în sânge, cu rădăcinile mereu pline de sevă, mereu lucrătoare.

Nimeni, absolut nimeni din scriitorii în viață – și din Republica Moldova, dar și din România, nu s-au bucurat de o popularitate atât de mare – „acasă” și în străinătate – ca moldoveanul Ion Druță din Horodiște. Creația lui, constituită din povestiri și nuvele, romane și drame, eseuri și publicistică, a fost tradusă până în prezent în peste 35 de limbi străine: în absolut toate limbile din fosta URSS (rusă, ucraineană, bielorusă, letonă, lituaniană, estonă, cazahă, chirghiză, armeană, georgiană, turcmenă, tadjică, uzbekă; bașchiră, ciuvașă, udmurtă, cecenă, abhază ș.a.), în principalele limbi străine din Europa și America: franceză, germană, engleză, spaniolă, italiană, poloneză, cehă, slovacă, bulgară, finlandeză, suedeză... Până și în Japonia au fost traduse cele mai populare povestiri pentru copii ale lui Ion Druță.

Până și la Honolulu din îndepărtatele insule Hawaii (Statele Unite ale Americii) a văzut lumina tiparului în engleză o carte întreagă de circa 300 de pagini intitulată *Toamnă moldovenească*, incluzând piesa *Casa mare* și o bună parte din cunoscutele nuvele și povestiri ale scriitorului nostru. Iar cunoscuta revistă americană *Icarus* din 1995, care apare la New York, publică, printre cei 15 reprezentanți de vază ai fostelor republici unionale, și pe Ion Druță cu minunata-i nuvelă *Samariteanca* (tradusă din rusă de Sonia Melnicov), cu o fotografie, cu un succint portret de creație și cu informația prețioasă că piesa druțiană *Casa mare* a fost jucată în peste 100 de teatre ale lumii. Lucru nemaîntâlnit în cazul altor dramaturgi contemporani! De altfel, o informație curioasă publică și gazeta *Вечерняя Москва* din 4 mai 1981: numai pe scena teatrului "Lenkom" din Moscova piesa *Horia* de Ion Druță a fost jucată de 100 de ori! Se vede că și rușii au nu puține probleme legate de istoria națională, din care au fost izgoniți mai toți țarii.

Doctorul în istorie din Statele Unite ale Americii Keith Hitchins, într-un studiu special consacrat lui Ion Druță – *Istorie și identitate în romanele lui Ion Druță* (vezi volumul: *Identitatea culturală românească în contextul integrării europene*, Iași, 2006, p. 499-503), se arată a fi „fascinat” de „superba vocație artistică” a prozatorului moldovean în evocarea faptelor istorice și a efectelor acestora asupra „minților individuale și a conștiinței colective”. Iată câteva concluzii judicioase ale savantului american privind romanul istoric druțian:

„Chiar dacă Ion Druță nu tratează istoria în același fel cum o face un istoric profesionist, el dă dovadă totuși de o înțelegere pătrunzătoare a modului în care istoria influențează societatea, în general, și îi afectează pe indivizi, în particular. Entuziasmul său pentru istorie este contagios: el este un fel de Horia Holban, învățătorul de școală de la țară din romanul *Clopotnița*, care venerază istoria ca păstrătoare a memoriei și ca pe un ghid moral”.

„În *Frunze de dor* și în *Clopotnița* istoria este o forță activă; ea formează caractere de-a lungul secolelor și este, totodată, un factor care consolidează valori, dacă nu chiar un creator al valorilor. În evoluția sa – ne spune Druță, – reprezentanții unui popor trebuie să-și cunoască istoria proprie; altfel aceștia nu se vor cunoaște pe ei înșiși și nu vor fi capabili să-și traseze un drum printr-un prezent capricios spre un viitor evaziv”.

„Ion Druță se simte acasă printre locuitorii sateilor din Moldova... El nu numai că a analizat satul din interior, dar s-a contopit cu acesta, cu atmosfera sa, cu tradițiile și vorbirea, cu semnificația destinului său și înclinarea spre umor”.

„Pentru Ion Druță, țărani sunt adevărații creatori ai istoriei, deoarece ei poartă poverile societății și mențin unitatea comunității de-a lungul veacurilor prin păstrarea credinței și a valorilor, precum și prin transmiterea acestora generațiilor viitoare. Nu există o afirmare mai frapantă a credinței sale în misiunea țaranului decât contrastul ilustrat în *Biserica albă* dintre Ecaterina Mare a Rusiei, împreună cu cei de la curtea sa, și țărancă Ecaterina „cea Mică”, cu sătenii și vecinii ei”.

„Romanul *Biserica albă* poate fi citit în întregime ca o meditație despre spiritualitatea țaranului și despre locul religiei în viața moldovenilor de la țară”.

Câtă clarviziune în opiniile despre Druță-romanțierul ale unui cercetător american și câtă miopie în considerațiile unor critici autohtoni referitoare la același subiect!..

Se cuvine de reținut încă un argument edificator în favoarea popularității lui Druță: mulțimea de traduceri a operei druțiene în zeci și zeci de limbi a fost și este însoțită de sute și sute de adnotări, cronici literare, recenzii, articole și studii. Cele peste 3100 de materiale și descrieri privind creația polifonică a scriitorului înglobate în ampla și cuprinzătoarea bibliografie *Academicianul Ion Druță: prozatorul, dramaturgul, eseistul*, întocmită de un grup de lucrători de la biblioteca academică “Andrei Lupan” și predată deja editurii “Tipografia Centrală”, vorbesc de la sine și cu probe de netăgăduit de popularitatea enormă a scriitorului la noi și în lume.

V-ați convins, desigur, că dacă e cazul să vorbim la modul serios de un „context european” adevărat, acesta se referă în primul rând la Ion Druță – se referă firesc și realmente. E regretabil faptul că un director de editură de la noi, rău intenționat, susține, într-un demers oficial, contrariul: chipurile, acest „context” ar fi fost „forțat”, ar fi fost „lărgit artificial”. Ca să vedeți, un exeget american (Keith Hitchins) nu se sinchisește să-l examineze pe Ion Druță „în contextul integrării europene”, iar noi, cei de acasă, l-am vrea plasat doar „în contextul Dondușenilor”! Ne-ar produce o plăcere jinduită!

Am pomenit mai sus de Paris. Într-adevăr, în anul 1981 Teatrul din cartierul d'Ivri a pus în scenă piesa lui Ion Druță *Frumos și sfânt* (în franceză *La chose sacrée*).

Totodată, pretutindeni se accentuează neapărat ideea că Ion Druță este un poet în proză sau un poet dramatic, care posedă o viziune lirică, care vehiculează un limbaj metaforic și care are o turnură artistică a frazei în conformitate cu legile poeziei. Critica și publicistica franceză, de exemplu, numai în baza unei singure lucrări (e vorba de piesa *Frumos*

și sfânt care a fost montată la Paris în 1981), înclină să definească pe scriitorul moldovean drept un *poet dramatic* autentic, al cărui nume poate fi situat în vecinătatea cuvântului „geniu”. Spectacolul a devenit un eveniment remarcabil, ieșit din comun: în marile ziare pariziene *Le Monde*, *Le Figaro*, *L’Umanite* au apărut adnotări și recenzii elogioase semnate de **Antoin Vitez**, **Ewa Lewinson**, **Pierre Macabru**, **Michel Cournot** ș.a. Ion Druță e considerat de către toți un mare „poet dramatic”, o celebritate. E „dramaturgul cel mai „jucat” în Rusia”. Citez un pasaj din **Antoin Vitez**:

„E pentru prima dată când Druță e jucat la noi, deși el a ajuns celebru la sine în țară, în toată Uniunea Sovietică, precum și în multe alte țări. În genere, noi știm prea puțin despre moldoveni și nu ne prea dăm seama că idiomul lor e înfrățit cu al nostru; ei vorbesc latina ca și noi, iar patria lor e unul din teritoriile de limbă română. Să-l primim, deci, binevoitor pe Ion Druță, a cărui aproape întreaga operă mărturisește în favoarea pământului natal, precum și a mării Istoriei care l-a traversat de nenumărate ori cu tulburările ei”.

La spectacol a asistat și autorul, Ion Druță. În cadrul unei discuții, organizată imediat după spectacol, scriitorul de la Chișinău și Moscova a răspuns la mai multe întrebări. Cunoscutul teoretician și istoric literar din România Adrian Marino, scriind un eseu special despre acest eveniment – *Ion Druță la Paris* (cu un anume subtext ușor ironic din Vasile Alecsandri), a reprodus în mod magnific felul de a fi al lui Druță ca „vedetă”, inclusiv atmosfera momentului:

„Aveam în fața mea un talent nativ, foarte apropiat de izvoarele inspirației sale: Moldova, pământul natal, etica tradițională țărănească, o anume religiozitate cosmică. Răspundea în fraze simple, gândite, care exprima convingeri profunde, într-o limbă moale nemaiauzită din copilărie. Nimic artificial, nimic simulat, nimic crispat. O astfel de sinceritate cerește, și sala devenise tot mai caldă, mai receptivă. Confesiunile autorului, ideile sale, programul său literar, social și moral, erau – adesea – în antipodul așteptărilor „pariziene”... Ni se comunica totuși o experiență umană esențială, față de care toate „estetisme” și „formalisme” din lume pălesc”.

E cazul să se ia aminte mai ales remarcă din urmă, care vizează și pe unii postmoderniști de la noi, gata oricând să-l atace pe înaintaș. Între altele, tot din acest eseu desprindem ideea inedită pe care Ion Druță nicăieri altundeva n-o mărturisește, și anume: finalul piesei *Frumos și sfânt* – moartea (poate chiar sinuciderea) ciobanului, găsit după două săptămâni înconjurat de oi, care-l vegheau nemșcate, adevărată apoteoză mioritică, i-a fost po-

vestit de scriitorul român *D. R. Popescu*, în urmă cu câțiva ani, ca un fapt autentic. Deosebit de importantă și actuală este și concluzia formulată de către reputatul estetician (tocmai în 1981!): „Ion Druță mi-a lăsat nostalgia scriitorului de mare caracter, fără niciun viciu al „vieții literare”. Deci el există, **el trebuie să existe în întreg spațiul limbii române**” (subl. n. – M. D.).

Evenimentul de la Paris a fost relatat în mod elogiios și de către publicația moscovită *За рубежом* (1981, nr.18, p.23) prin articolul «Обращение – путь к дружбе» (piesa *Frumos și sfânt* de I. Druță pe scena Teatrului parizian d’Ivry).

Cutremurătoare și emoționantă, prin explicațiile sale sincere și omenești, este scrisoarea prozatorului spaniol contemporan *Antonio Herrera* către Druță în legătură cu piesa acestuia *Păsările tinereții noastre*. Nevoit să-și părăsească Patria din cauza căsătoriei cu o rusoaică, Antonio Herrera găsește în opera lui Ion Druță, în însăși personalitatea lui, în chiar țara lui de baștină – atât de apropiate și dragi sufletului – o alinare, o ieșire din situație, o tămăduire a singurătății friguroase, o patrie asemănătoare chiar. Căci opera lui Ion Druță are marele dar și har de a da omului ceea ce jinduieste mai mult. Iată un fragment din această scrisoare datată cu 9 februarie 1977 – o sfâșiere a sufletului măcinat de înstrăinare și singurătate:

„*Popoarele noastre, spaniol și moldovenesc, se înrudesc nu numai prin limbă, foarte multe lucruri comune stau la baza spiritului nostru național [...]. Este oare cazul să vă mai spun că în eroina principală a dramei Dumneavoastră „Păsările tinereții noastre”, de fiecare dată când se întâmplă să o citească sau să o ascult la radio, eu am văzut pe mama mea, pe femeile noastre! Vă mulțumesc! [...] Odată, toamna trecută, după ce am ascultat la radio „Păsările tinereții noastre”, mi-a venit deodată dorul să plec imediat în Moldova, unde doream să rătăcesc prin sate, să ascult și să respir în tăcere – mi se părea că astfel voi deveni mai puternic! [...] Îndată ce voi avea posibilitatea, voi pleca spre pământul Dumneavoastră și îi voi ruga pe oameni să-mi permită să încep acolo sfârșitul vieții mele”.*

Mi s-au umezit ochii când am citit pentru prima dată aceste rânduri.

Ce înseamnă când se întâlnesc două spirite superioare, care sunt foarte naționale și care, în același timp, știu a se ridica deasupra a tot ce e strict / îngust național! Pe de altă parte, ce minune, ce miracol poate săvârși slova artistică de mare umanism și creștinătate a lui Ion Druță! Ea poate dărui și Patrie celor care n-o au temporar, suplinind-o. Influențează în felul acesta ca un vraci, ca o bună vrăjitoare.

Altfel spus, prin Druță popoarele ne descoperă – pe noi, moldovenii – ca națiune, ca Țară, admirându-ne și prețuindu-ne.

Chiar și popoarele care nu au balade ca *Miorița*, nu au doine, nu au „casă mare”, nu au „biserici albe”, nu au „păsări ale tinereții”, nu au embleme ale cocostârcilor, ar vrea să le aibă, iar dacă nu le au în realitate, vor să le aibă măcar în imaginație, în conștiință, în vis. Căci opera lui Ion Druță potolește foamea de frumos și setea de bunătate.

Încă un fapt mult grăitor demn de reținut: dintre toți dramaturgii contemporani doar unul Ion Druță din Moldova a avut norocul să intre dimpreună cu piesa sa *Apostolul Pavel* în cel mai sfânt și mai pătitit lăcaș al moscoviților – în *Soborul Bisericii al Mântuitorului Iisus Hristos* (anume aici în august 2004 a fost înscenată sus-numita piesă).

În genere, cei mai distinși critici și istorici literari din Rusia, prin cărți aparte, prin studii și articole solide, prin recenzii și interviuri au trudit enorm de mult la configurarea unei imagini policrome și fosforescente a scriitorului nostru: Valentin Oskoțki, Vladimir Gusev, Iurii Borev, Igor Dedkov, Nina Velehova, Natalia Krâмова, V. Maximova, inclusiv actorii celebri Igor Ilinski, Liubov Dobrojanskaia, Evgheni Lebedev, Rufina Nifontova, Alexandr Zbruev, Vladimir Samoilov ș.a. S-ar cuveni să le spunem tuturor un mare mulțumesc din partea moldovenilor.

Iar în Țările Baltice: în Letonia, Lituania și Estonia Druță e ca și cum acasă la el: este aproape integral tradus, despre el se scrie mai mult decât despre scriitorii băștinași, piesele lui, în majoritatea lor, au fost montate aici într-o perioadă când Moldova le trata cu refuz (mărturisesc: eu însumi am vizionat pentru prima dată spectacolul *Frumos și sfânt* la Riga, dimpreună cu colegii de lucru S. Cibotaru, N. Bilețchi, E. Botezatu). Și aceasta nu numai din cauza că Ion Druță a evocat în câteva rânduri pe oamenii din sus-numitele țări (*Țara bărbaților frumoși, Mozart la sfârșitul verii* ș.a.), ci pentru că între aceste mici republici există niște legături tainice mai adânci, legături rostite și nerostite, pentru că la ei, la popoarele nordice în discuție, talentul, demnitatea și curajul se află la loc de cinste (nu întâmplător *Glasul*, prima noastră revistă cu grafie latină, condusă de Ion Druță, acolo a văzut lumina tiparului).

Prezența lui Ion Druță în prim-planul realităților literare rusești (desigur, aici și-a spus cuvântul și editarea masivă a operei lui în traducere și în original) a făcut pe autorii unei importante Enciclopedii Britanice din 1982 (apărute la Londra în limba rusă) să-l introducă pe moldoveanul Ion Druță printre „scriitorii ruși”. Autorul însă nu s-a supărat.

O imagine despre Druță și mai adecvată, mai în-

cadrată în matricea stilistică a neamului, o prezintă critica și istoria literară din România. Mai cu seamă de când a devenit Membru de Onoare al Academiei Române (în 1990), popularitatea lui Ion Druță începe să crească tot mai mult aici. E drept, și până la această dată piesele lui (nu însă și romanele!) erau bine cunoscute în teatrele din principalele orașe ale Țării (Iași, Cluj-Napoca, Timișoara, Craiova, Bacău etc.), unde au fost deseori montate și despre care s-au scris în presa de specialitate zeci de cronici teatrale. Dar acum creația lui Ion Druță, în deosebi romanele *Povara bunătații noastre* și *Biserica albă* sunt frecvent incluse în majoritatea manualelor școlare și liceale, în diverse monografii solide despre evoluția romanului românesc contemporan, în dicționarele esențiale, precum și în cele mai remarcabile istorii literare ale literaturii române de la începuturile ei și până în prezent. Concretizăm câteva istorii literare de excepție: *O istorie a literaturii române* în 7 volume de dr. prof. Ion Rotaru, *Scurtă istorie a literaturii române* în 7 volume de Dumitru Micu, *Istoria literaturii române de azi pe mâine* în 2 volume de Marian Popa, *Literatura română în țările vecine* de dr. Catinca Agache ș.a. Dintre dicționarele fundamentale care onorează numele lui Ion Druță am putea numi, în primul rând, *Dicționarul Esențial al Scriitorilor Români* (Coordonatori: Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, 2000) și *Dicționarul General al Literaturii Române* în 6 volume (Coordonator: Eugen Simon), București, vol.2, C-D.

Hermeneutica druțiană datorează mult – în devaluirea operei ca fenomen estetic și în elucidarea unor probleme mai încălcite – unor numeroși specialiști în materie din România cu: Valeriu Cristea, Theodor Codreanu, Anton Cosma, Marian Barbu, Ștefan Oprea, Ion Simuș, Mircea Ghițulescu, Petru Sălcudeanu ș.a.

Din multele judecăți de valoare pertinente emise asupra creației lui Ion Druță reținem doar trei, cât se poate de grăitoare:

Ion Rotaru – „*Ion Druță este un scriitor din spița clasicilor români Creangă, Sadoveanu, Coșbuc, Caragiale, în chip anume un scriitor „popular”, în accepția largă, povestitor înăscut și un mare „savant” cunoscător al limbii române, de la izvoarele ei cele mai pure. Printre contemporanii de generație el poate sta alături de Marin Preda, Eugen Barbu, Fănuș Neagu sau Nicolae Velea, cu specificarea că între moldovenii de azi el este cel mai mare*”;

Ilie Rad – „*În ciuda unor reproșuri estetice ce i se pot aduce, opera lui Ion Druță, luată în ansamblu, impune un scriitor inconfundabil, unul dintre cei mai mari pe care i-a dat românitatea în a doua*

jumătate a acestui secol". (Același critic distinge la Druță 3 „capodopere”: *Povara bunătății noastre, Biserica albă și Clopotnița*);

Catinca Agache – „Ion Druță reprezintă miracolul din proza românească a Basarabiei postbelice, comparabil cu ceea ce Constantin Stere a însemnat pentru perioada interbelică”. „Deosebit de prolific, Ion Druță construiește un univers rural ca spațiu al sfințeniei, care păstrează încă preceptele morale, punct de echilibru al unei lumi alienate din cauza îndepărtării de Divinitate. Mergând pe linia a ceea ce Mircea Eliade numea „revelația sacrului”, autorul, asemenea lui Sadoveanu, creează o lume arhetipală în care semnele și o anume ordine sunt scutul de rezistență în fața haosului epocii contemporane, provocat de „invazia civilizației” care ucide frumusețea și sacralitatea naturii”. „...Opera lui este un monument al literaturii române din Basarabia, un adevărat fenomen, nemaiîntâlnit în celelalte spații în discuție” (E vorba de nordul Bucovinei [Ucraina], Banatul iugoslav – Voevodina [Serbia] și Ungaria). Sursa directă: Catinca Agache. *Literatura română în țările vecine. 1945 – 2000*. – Iași: Princeps Edit, 2006, p.80, 81.

Tot critica română a adus lumină și asupra așa-zisului „sămănătorism” al prozei lui Ion Druță. Istoricul literar Zigu Ornea, în studiul *Simboluri ale dăinuiri de neam*, vorbind de viabilitatea romanului lirico-simbolic ca o formulă narativă specifică pentru a doua jumătate a sec. XX, conchide: „Important, la urma urmei, nu e tipul narațiunii, ci valoarea ei estetică în sine. *Vetustul sămănătorism, cu lirismul său idilizant, n-are nimic comun cu proza, puternică și viguroasă, a dlui Ion Druță*”. Iar criticul Valeriu Cristea opinează, mai nuanțat, că proza lui Ion Druță a depășit ideologia sămănătorismului și că, „prin acest mare exponent”, sămănătorismul a făcut trecerea „de la minor la major, de la lipsa de valoare sau de la valoarea modestă la valoarea de nivel național și european” (*Judecăți de valoare despre Ion Druță* // „Literatorul”, nr.5, 1995).

Nu demult academicianul Eugen Simion, o somitate în domeniul filologiei, luând în dezbatere într-o accepție mai largă problema tradiționalismului și modernismului din poezie, a ținut să facă următoarele delimitări și disocieri de rigoare: „Tradiționalismul și modernismul sunt concepte *ideologice*, nu *estetice*, și că, în multe cazuri, ele se amestecă în poezie [...]. Se face o confuzie de criterii în critica literară. Poezia nu este bună sau rea pentru că elogiază satul tradiționalist sau orașul civilizată, poezia este bună sau rea în funcție de substanța ei lirică interioară și de capacitatea ei de expresie, cum ziceau

criticii literari de dinaintea noastră” (*Literatura și arta* din 10 iulie 2008, p.1). Același lucru se întâmplă și în proză sau dramaturgie.

Totodată, creația lui Ion Druță devine tot mai des obiectul de studiu al mai multor teze de doctorat nu numai la noi (ceea ce e în firea lucrurilor), ci și în străinătate, fapt ce vorbește de înalta ei artisticitate și de actualitatea-i mereu netrecătoare. Numim doar trei exemple: în Franța, la Universitatea „Stendhal” din Grenoble, este susținută teza *Imaginarul și ideologia pământului în opera lui Jean Gionași Ion Druță* (2006); la Moscova, la Universitatea de Stat „M. Lomonosov” este susținută teza *Dramaturgia lui Ion Druță* (1994); la Sofia, la Universitatea bulgară „Sfântul Kliment Ohridski” este susținută teza de disertație *Conceptul despre om în opera lui Jordan Radicikov și Ion Druță* (2005).

Ar fi păcat și chiar nedrept dacă n-am spune câteva cuvinte și despre felul cum este investigată opera lui Ion Druță la el „acasă”. În Moldova, judecând doar după biobibliografia în curs de apariție, s-a scris enorm de mult, cel mai mult decât oriunde și cel mai mult decât despre oricine: s-a scris de bine și de foarte bine (de cele mai multe ori), s-a scris însă și de rău și de foarte rău, discutându-se în contradictoriu și atrăgându-l pe autor în polemici malițioase sau chiar ponegritoare. În sus-numita *Biobibliografie* am specificat o rubrică aparte pe care am intitulat-o *Materiale critice și publicistice care-l văd pe Druță într-o lumină defavorabilă*. Compartimentul a adunat circa 100 de bucăți negative în raport cu cele peste... 3000 de înregistrări de momente pozitive!

Există și două încercări (inegale) de investigație monografică a creației lui Ion Druță: una aparținând lui Andrei Hropotinschi (*Problema vieții și a creației*, 1988) și alta lui Gheorghe Mazilu (*Autoritatea noastră spirituală. Creația lui Ion Druță*, 2003). La timpul convenit s-a scris și o micromonografie despre *Creația lui Ion Druță în școală* (Mihai Cimpoi, 1986). Deasupra tuturor se înalță însă monografia colectivă în 2 volume *Opera lui Ion Druță: univers artistic, spiritual, filozofic* (Întocmire, coordonare și redactare: Mihail Dolgan, 2004). Indiscutabil, marea monografie despre Druță încă nu s-a scris, e în așteptare. Chiar dacă dispunem de o mulțime de studii disparate de toată pătrunderea estetică.

Discurs academic ținut în fața Adunării Generale a membrilor titulari și membrilor corespondenți ai A.Ș.M., 12 iunie 2008